

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 432/2012-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. februára 2013 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošikovej a zo sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza o sťažnosti I. S., B., JUDr. J. S., T., Ľ. V., B., a V. S., P., zastúpených advokátom JUDr. J. G., T., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 486/1992, za účasti Okresného súdu Žilina, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo I. S., JUDr. J. S., Ľ. V. a V. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 486/1992 p o r u š e n é b o l o .

2. I. S., JUDr. J. S., Ľ. V. a V. S. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie každému v sume po 6 000 € (slovom šesťtisíc eur), ktoré im je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Žilina je p o v i n n ý uhradiť I. S., JUDr. J. S., Ľ. V. a V. S. trovy konania v sume 683,62 € (šesťstoosemdesiattri eur a šesťdesiatdva centov) na účet ich právneho zástupcu JUDr. J. G., T., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. júla 2012 doručená sťažnosť I. S., B., JUDr. J. S., T., Ľ. V., B., a V. S., P. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. J. G., T., ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 486/1992 o vydanie nehnuteľnosti.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti okrem iného uviedli:

„Žalobu na vydanie nehnuteľnosti a spísanie dohody o vydaní nehnuteľnosti podali právni predchodcovia sťažovateľov na Okresnom súde Žilina dňa 23. 3. 1992.

Okresný súd vo veci nekoná v dlhších časových intervaloch vôbec (dosiahli v jednotlivých prípadoch dĺžku okolo 3 rokov) a keď koná, tak koná neefektívne, s nedostatkami, ktoré vedú k vracaniu vecí odvolacím súdom opäť prvostupňovému.

Takýmto spôsobom sa vytvoril stav, že o žalobe sa koná tak dlho, že niektorí pôvodní účastníci konania zomreli (koná sa viac ako 20 rokov), pričom aj sťažovatelia sa do konania dostali na základe univerzálnej sukcesie po právnom predchodcovi, od práv ktorého odvodzujú aj toto svoje právo na konanie vo veci bez zbytočných prietáhov.

Sťažovatelia poukazujú na skutočnosť, že v predmetnej veci bola už podaná ústavná sťažnosť niektorými odporcami, o ktorej rozhodol Ústavný súd Slovenskej republiky Nálezom č. k. III. ÚS 319/2011 dňa 4. 10. 2011, pričom Okresnému súdu Žilina prikázal konať bez zbytočných prietáhov.

Keďže Okresný súd Žilina nekoná ani po rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky, rozhodli sa aj sťažovatelia podať ústavnú sťažnosť, aby sa domohli svojho práva, pretože situáciu vnímajú ako neúnosnú a traumatizujúcu. ...

Sťažovatelia si myslia, že intenzita porušenia namietaného práva spôsobená tak dlhodobými prieťahmi v činnosti súdu, sa rovná odmietaniu spravodlivosti. “

Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Konaním Okresného súdu Žilina vo veci vedenej pod č. k. 13 C/486/1992, došlo k porušeniu ústavného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

Každému zo sťažovateľov sa priznáva podľa čl. 127 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky primerané finančné zadostučinenie vo výške 6 000 Eur.

Okresný súd Žilina sa zaväzuje zaplatiť každému zo sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia sumu 6000 Eur. “

Ústavný súd na predbežnom prerokovaní uznesením č. k. IV. ÚS 432/2012-12 zo 16. augusta 2012 prijal sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 18. septembra 2012 povereného predsedu okresného súdu, aby sa vyjadril k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, a zároveň ho vyzval, aby sa vyjadril aj k sťažnosti a jej prijatiu na ďalšie konanie.

Poverený predseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti sp. zn. 1 SprS/578/2012 z 8. októbra 2012 doručenom ústavnému súdu 16. októbra 2012 okrem iného uviedol, že sa stotožňuje s pripojeným stanoviskom zákonnej sudkyne, ktoré znie:

„Zdôrazňujem, že v celom rozsahu je nepravdivé tvrdenie sťažovateľov, že súd vo veci nekoná ani po náleze ÚS z nasledovných dôvodov:

V prejednávanej veci Nález ÚS SR č. k. III ÚS 319/2011 bol vydaný dňa 04. 10. 2011. Vo veci bolo dňa 14. 11. 2011 vydané uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania.

Ustanovený znalec Ing. Igor B. podaním zo dňa 08. 12. 2011 oznámil súdu, že navrhovateľky v rade 1) a 2) osobne pozná, s navrhovateľkou v rade 1) osobne spolupracoval, navrhovateľka v rade 2) je bývalá manželka jeho bývalého kolegu a osobného priateľa, s ktorým sedel v práci v jednej kancelárii, právny zástupca oboch navrhovateľiek je syn navrhovateľky v rade 2) a takisto jeho osobný priateľ. Z týchto dôvodov požiadal znalec súd o posúdenie svojej zaujatosti a o prípadné vylúčenie z konania.

Z uvedeného dôvodu uznesením zo dňa 31. januára 2012 bolo rozhodnuté o vylúčení znalca pre jeho predpojatosť.

Bezodkladne po tom, ako predmetné uznesenie nadobudlo právoplatnosť, bol ustanovený nový znalec uznesením zo dňa 27. 03. 2012, po nadobudnutí PPL uznesenia bol znalec vyzvaný na prevzatie spisu, spis si znalec prevzal a vypracúva znalecký posudok, t. j. spis sa nachádza u znalca. ...

Okresný súd Žilina súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Čo sa týka predloženia spisu sp. zn. 13 C 486/1992 oznamujem Vám, že momentálne ho tunajší súd nemá k dispozícii, nakoľko vo veci je nariadené znalecké dokazovanie a znalec si prevzal spisový materiál. Po vypracovaní znaleckého posudku a návrate spisu na tunajší súd, tento Vám obratom zašleme.“

Právny zástupca sťažovateľov vo svojom vyjadrení k stanovisku okresného súdu z 25. októbra 2012 (doručenom ústavnému súdu 29. októbra 2012) okrem iného uviedol:

„... Už v ústavnej sťažnosti sme uviedli, že najčastejšou argumentáciou súdov býva v podobných prípadoch zdôrazňovanie vysokého množstva prejednávaných vecí na súde a zaťaženosť jednotlivých sudcov.

Takto sa bráni aj Okresný súd Žilina v predmetnej veci, najmä po vyjadrení zo dňa 27. 7. 2011, jeho argumentácia však nemôže obstáť.

Ústavný súd... už vo svojich viacerých rozhodnutiach konštatoval, že takýto stav, hoci zodpovedá mnohokrát realite, nemôže byť prekážkou v naplnení práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov.

Sťažovatelia chápu aj to, že ide o zložitejšiu vec, ale to neznamená, že zložitú vec budú sudy riešiť 20 rokov, pričom sudy sú na to, aby aj zložité veci vyriešili v takom čase, ktorý možno považovať za primeraný.

Je logické, že za 20 rokov sa udeje veľa vecí aj v živote navrhovateľov a je smutné, že sa rozhodnutia súdu práve z dôvodu prieťahov v jeho konaní právni predchodcovia účastníkov nedožili.

Čo sa týka vyjadrenia súdu zo dňa 1. 10. 2012, chcem sa vyjadriť predovšetkým k zvýraznenej časti, že tvrdenie, že súd nekoná ani po náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky, je nepravdivé.

Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojich viacerých rozhodnutiach konštatoval aj to, že súd zodpovedá aj za činnosť znalcov, resp. ich nečinnosť, čo sa týka skutočnosti, že súd od rozhodovania Ústavného súdu Slovenskej republiky ani do 1 roka nedokázal zabezpečiť znalecký posudok do veci. ...

Náhradu trov konania vo výške 683,92 € si sťažovatelia uplatňujú v súlade s vyhl. č. 655/2004 Z. z. za 3 úkony právnej služby pre jedného sťažovateľa, pre štyroch ide o 12 úkonov právnej služby...“

Sťažovatelia ďalej vyjadrili súhlas s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania vo veci prijatej sťažnosti.

Ústavný súd v nadväznosti na to využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota účastníka konania neodstraňuje. K nastoleniu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu i sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Podľa § 119 ods. 1 OSP sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

V danej súvislosti ústavný súd konštatuje, že v prípade niektorých sťažovateľov došlo k procesnoprávnemu nástupníctvu (sukcesii), teda k zmene doterajšieho účastníka konania na strane odporcu, a to na základe univerzálnej sukcesie (z titulu dedenia). V súvislosti s právnym nástupníctvom po zomrelej pôvodnej žalobkyni poukazuje ústavný súd na svoju predchádzajúcu judikatúru, podľa ktorej „navrhovatelia môžu uplatňovať právo na konanie bez zbytočných priet'ahov aj pre štádium konania, ktoré predchádzalo zmene účastníkov“ (napr. IV. ÚS 403/04, I. ÚS 222/05, II. ÚS 205/06).

Aj s prihliadnutím na tento záver ústavný súd nemal pochybnosť, že sťažovatelia môžu uplatňovať právo na konanie bez zbytočných priet'ahov aj pre štádium konania, ktoré predchádzalo tejto zmene.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je rozhodovanie o žalobe o vydanie nehnuteľnosti. Pokiaľ ide o zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že v posudzovanom prípade ide o konanie právne zložené najmä z dôvodu nutnosti preukázania právnych vzťahov vzniknutých v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch minulého storočia, ale aj skutkovo zložené, pretože si vyžaduje aj znalecké dokazovanie (obdobne pozri III. ÚS 152/04, IV. ÚS 531/2012). Časová náročnosť napadnutého konania tiež súvisí s väčším počtom účastníkov konania, pričom v priebehu konania viacerí účastníci konania zomreli a do konania na základe univerzálnej sukcesie vstúpili ich právni nástupcovia. Tieto skutočnosti však nemôžu ospravedlniť doterajšiu dĺžku napadnutého konania (takmer dvadsaťjeden rokov, pozn.).

2. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd konštatuje, že nezistil žiadne skutočnosti, ktoré by mali byť pripísané na ťarchu sťažovateľov, ktorí sú v tomto spore v právnom postavení žalobcov. Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia boli v konaní aktívni a okresnému súdu poskytovali súčinnosť.

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu v napadnutom konaní, ktoré začalo 23. marca 1992.

Vo svojej judikatúre (napr. III. ÚS 130/03, IV. ÚS 260/04, IV. ÚS 133/05) už ústavný súd vyslovil, že judikatúra ústavného súdu („ratione temporis“) sa vzťahuje na obdobie po 15. februári 1993, avšak pre posúdenie základnej otázky, či sa vec prerokovala na okresnom súde v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy bez zbytočných priet'ahov, treba prihliadnuť aj na deň začatia konania na okresnom súde a na dobu, ktorá uplynula do 15. februára 1993.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy môže dôjsť nielen neodôvodnenou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania v primeranom čase (m. m. napr. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

Ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. IV. ÚS 260/04, IV. ÚS 127/08, IV. ÚS 155/09, IV. ÚS 82/2010) dospel k záveru, že z ústavnoprávneho hľadiska je neprijateľné, aby právna neistota v konaní pred všeobecným súdom nebola odstránená ani po viac ako 21 rokoch od jeho začatia, a preto, vychádzajúc predovšetkým zo samotnej doterajšej dĺžky napadnutého konania, ale aj z jeho doterajšieho priebehu, poukazujúc aj na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 319/2011 zo 4. októbra 2011, uzavrel,

že v namietanom konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 13 C 486/1992 bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli podľa odseku 1 porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Ústavný súd neprikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 486/1992 konal bez zbytočných prietáhov, pretože ústavný súd už náleze sp. zn. III. ÚS 319/2011 zo 4. októbra 2011 prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia žiadali o priznanie finančného zadosťučinenia z týchto dôvodov:

„Túto žiadosť odôvodňujú ujmu, ktorá im vznikla v dôsledku konania súdu, ktorý svojím postupom vytvoril v sťažovateľoch právnu neistotu.

Zároveň vznikla sťažovateľom ujma v dôsledku nemožnosti domôcť sa v primeranej lehote svojich práv v súdnom konaní.

Sťažovatelia si myslia, že intenzita porušenia namietaného práva spôsobená tak dlhodobými preťahmi v činnosti súdu, sa rovná odmietaniu spravodlivosti.“

So zreteľom „na nenáležitý postup“ okresného súdu považujú sťažovatelia za primerané zadost'učinenie sumu 6 000 € každému z nich.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 13 C 486/1992 - takmer dvadsaťjeden rokov - a berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu a to, že konanie vo veci sťažovateľov nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval za odôvodnené priznať každému sťažovateľovi finančné zadost'učinenie v sume 6 000 €, t. j. v sume, ktorú požadovali.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. G. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal úhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) urobené v roku 2012, pričom výšku základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 2 vyhlášky znížiť u štyroch sťažovateľov o 50 % (porovnaj najmä I. ÚS 417/2010, I. ÚS 64/2011, II. ÚS 25/2011, II. ÚS 453/2010, II. ÚS 520/2010, III. ÚS 354/2010, III. ÚS 356/2010, III. ÚS 452/2010, IV. ÚS 62/2011, IV. ÚS 475/2010), pretože ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb.“ Úhrada za každý úkon po 63,58 €, t. j. za dva úkony 127,16 €, predstavuje spolu s režijným paušálom (2 x 7,63 €) u jedného sťažovateľa sumu 142,42 €.

Trovy právneho zastúpenia štyroch sťažovateľov vrátane započítania režijného paušálu boli priznané v celkovej sume 683,62 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. februára 2013